Euroopa Parlament
2019-2024

Kultuuri- ja hariduskomisjon

2023/2054(INI)

28.6.2023

RAPORTI PROJEKT

kultuurilise mitmekesisuse ja autorite olukorra kohta muusika voogedastuse Euroopa turul
(2023/2054(INI))

Kultuuri- ja hariduskomisjon

Raportöör: Ibán García Del Blanco

SISUKORD

lk

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK.....3

SELETUSKIRI 7

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

kultuurilise mitmekesisuse ja autorite olukorra kohta muusika voogedastuse Euroopa turul
(2023/2054(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 167,

– võttes arvesse UNESCO kultuuri väljendusvormide mitmekesisuse kaitse ja edendamise konventsiooni,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2021. aasta määrust (EL) 2021/818, millega luuakse programm „Loov Euroopa“ (2021–2027) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1295/2013[1],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. septembri 2022. aasta määrust (EL) 2022/1925, mis käsitleb konkurentsile avatud ja õiglaseid turge digisektoris ning millega muudetakse direktiive (EL) 2019/1937 ja (EL) 2020/1828 (digiturgude määrus)[2],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta määrust (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus)[3],

– võttes arvesse oma 20. oktoobri 2021. aasta resolutsiooni kunstnike olukorra ja ELi kultuurielu taastumise kohta[4],

– võttes arvesse oma 19. mai 2021. aasta resolutsiooni tehisintellekti kohta haridus-, kultuuri- ja audiovisuaalsektoris[5],

– võttes arvesse kodukorra artiklit 54,

– võttes arvesse kultuuri- ja hariduskomisjoni raportit (A9-0000/2023),

A. arvestades, et muusikasektor on kultuuri oluline tugisammas, ELi kultuurilise ja keelelise mitmekesisuse tähtis komponent ning ühiskonnas kõikidest kultuuri- ja loomesektori valdkondadest kõige suurema mõjuga;

B. arvestades, et heliloojad, laulukirjutajad ja esitajad on muusikasektori kõige olulisem loovjõud;

[1] ELT L 189, 28.5.2021, lk 34.
[2] ELT L 265, 12.10.2022, lk 1.
[3] ELT L 277, 27.10.2022, lk 1.
[4] ELT C 184, 5.5 2022, lk 88.
[5] ELT C 15, 12.1 2022, lk 28.

C. arvestades, et digitehnoloogia kiire uuenemine viimase kahe aastakümne jooksul on muusikasektori täielikult ümber kujundanud, eelkõige on muutunud viis, kuidas muusikat luuakse, toodetakse ja levitatakse ning kuidas inimesed muusikale juurde pääsevad ja seda tarbivad;

D. arvestades, et muusikasektor kohaneb pidevalt uute ärimudelite ja publikuga suhtlemise viisidega; arvestades, et sellega seoses tuleb tegeleda oluliste probleemidega, nagu kultuurilise mitmekesisuse edendamine ja autorite õiglane tasustamine;

E. arvestades, et praegu tarbivad inimesed kogu maailmas muusikat peamiselt voogedastuse teel, mis võimaldab juurdepääsu kuni 300 miljonile muusikateosele, mis on kättesaadavad kõikjal, igal ajal ja igat liiki seadmetes võrdlemisi madala igakuise abonenttasu eest;

F. arvestades, et kuigi autoritel ja esitajatel on muusika loomises keskne roll, ei tunnustata ega tasustata neid viisil, mis kajastaks nende panuse tegelikku ulatust, sest nendeni jõuab väga väike osa muusika voogedastusturult teenitavast tulust ja see tekitab aja jooksul märkimisväärset ebavõrdsust, millega tuleb tegeleda;

G. arvestades, et algoritmide ja väljapakutud palade süsteemide kasutamisega on muusika voogedastusplatvormidel määrav roll selles, mida tellijad kuulavad, mistõttu on neil oluline mõju kultuurilisele mitmekesisusele;

H. arvestades, et need platvormid tegutsevad läbipaistvuse ja Euroopa päritolu teoste edendamise osas õiguslikus vaakumis, kuna neil ei ole ELi tasandil kohustust tegutseda läbipaistvalt;

I. arvestades, et kultuurilise mitmekesisuse edendamine Euroopa muusika voogedastuse turul ei tohi sõltuda üksnes üksikute turgu valitsevate ülemaailmsete eraettevõtjate äriotsustest;

J. arvestades, et tehisintellekti abil loodud sisu hulk muusikasektoris kasvab ja voogedastusplatvormidele jõuab iga päev üha rohkem selliseid muusikapalasid; arvestades, et tehisintellektitehnoloogiate arendamine peaks hoopis toetama ja suurendama inimeste loovust;

K. arvestades, et tuvastatud on mitu voogedastuse pettuse ja manipuleerimise juhtumit ning võltsartistide voogedastuse juhtumit, mille puhul mõned osalised manipuleerivad süsteemiga ja teenivad seeläbi tulu, mis peaks minema autoritele, kasutades näiteks roboteid, et suurendada kunstlikult teatavate laulude kuulajate arvu;

L. arvestades, et nende probleemide lahendamiseks tuleks võtta paremini kooskõlastatud meetmeid, sest loetletud probleemid mõjutavad turgu ja eelkõige tulude jaotust;

M. arvestades, et autorite nõuetekohane tuvastamine ei ole oluline mitte ainult nende tunnustamiseks ja paremaks tasustamiseks, vaid ka selleks, et tagada platvormidel mitmekesisus ja läbipaistvus;

1. rõhutab vajadust luua ELis muusika voogedastuseks õiglane ja kestlik ökosüsteem, mis edendaks kultuurilist mitmekesisust ja korrigeeriks sektorit ohustavat tasakaalustamatust;

2. rõhutab, et kõik muusika voogedastuse väärtusahelas osalejad peavad andma oma panuse ja tegema vajalikud muudatused, millega tagada sektoris õiglane ja kestlik ökosüsteem;

3. tunneb muret, et praegune ebavõrdne tulude jaotumine muusika voogedastuse turul seab ebasoodsasse olukorda nii autorid kui ka esitajad ning ühtlasi ohtu nende karjääri digitaalsel turul;

Autoritele kestliku ökosüsteemi loomine

4. rõhutab, et autorite olulist rolli peaks peegeldama suurem nähtavus muusika voogedastusteenustes ja voogedastusest saadavate tulude võrdsem jaotumine;

5. rõhutab, kui tähtis on muusika voogedastusteenustes autorite parem tuvastamine, eelkõige tagada terviklikud ja täpsed metaandmed muusikateose loomise hetkest alates;

6. kutsub kõiki muusikatööstuse osalejaid üles suurendama jõupingutusi, et laulude metaandmed ja muusikateoste autorite kohta esitatavad andmed oleksid terviklikud ja täpsed;

7. rõhutab vajadust suurendada eelkõige noorte autorite seas teadlikkust sellest, kui oluline on laulude tuvastamist võimaldavad nõuetekohased metaandmed;

8. mõistab hukka nn *payola* süsteemid, millega sunnitakse autoreid aktsepteerima väiksemat tulu vastutasuks suurema nähtavuse eest, mis vähendab veelgi niigi väikest voogedastusest saadavat tulu ning enamikul juhtudel jääb täitmata ka suurema nähtavuse lubadus;

9. märgib, et muusika voogedastusteenuste pakkujate vahel on Euroopa turul tugev konkurents ja turgu valitsevad mõned ülemaailmsed osalejad; tuletab meelde, kui oluline on rakendada kiiresti digiturgude määrus ja digiteenuste määrus, et tagada veebiplatvormidele ja muusikateenuste pakkujatele õiglane ökosüsteem;

ELi päritolu teoste nähtavus ja leitavus

10. juhib tähelepanu, et ELi tasandil tuleb võtta meetmeid, millega tagada Euroopa päritolu teoste nähtavus ja juurdepääsetavus, kuna muusika voogedastusplatvormidel hetkel kättesaadava sisu hulk on tohutu;

11. palub komisjonil esitada ettepaneku õigusraamistiku kohta, et tagada Euroopa päritolu teoste nähtavus ja leitavus muusika voogedastusplatvormidel;

12. palub sellega seoses komisjonil tagada, et õigusraamistik hõlmaks konkreetseid mitmekesisuse näitajaid, mille abil saaks sõltumatult hinnata Euroopa päritolu, näiteks rahvus- ja vähemuskeeltes või sõltumatute autorite loodud teoste tarbimist ja nähtavust;

13. rõhutab lisaks, et see nõuaks korrapärast järelevalvet ning aruandlust Euroopa päritolu teoste nähtavuse ja leitavuse kohta muu hulgas kureeritud muusikapalade valikus, kasutajaliidestes ja väljapakutud palade süsteemides;

14. palub komisjonil kaaluda võimalust võtta muusika voogedastusplatvormidel Euroopa päritolu teoste puhul kasutusele kvoodid;

Üleminek tehisintellekti eetilisele kasutamisele

15. nõuab tehisintellekti eetilist kasutamist muusikasektoris ning toetab tehisintellekti tehnoloogia abil valmivate muusikateoste loomise, tootmise ja levitamise etappide täielikku läbipaistvust;

16. palub komisjonil esitada ettepaneku juriidiliste kohustuste kohta, et kindlustada väga suurte muusika voogedastusplatvormide algoritmide ja sisu välja pakkuvate süsteemide läbipaistvus ning hoida ära pettused ja ebaausad voogedastusega manipuleerimise tavad, näiteks voogedastusega seotud pettused ning võltsartistid, eesmärgiga vähendada kulusid ja maksta elukutselistele autoritele väiksemat tasu, ning tagada kultuuriline mitmekesisus;

17. rõhutab, et üldsust tuleks teavitada, kui muusika voogedastusplatvormidel olevad muusikateosed, laulud või esitajad on loonud tehisintellekt, mitte inimene; rõhutab sellega seoses vajadust võtta tehisintellekti abil loodud muusika puhul kasutusele sellele viitav märgis;

18. rõhutab ühtlasi vajadust kindlustada, et autorid, kelle teoseid on kasutatud tehisintellektil põhinevate rakenduste koolitamiseks, saaksid selle eest õiglast tasu;

Väljavaated

19. palub komisjonil kaaluda võimalust luua Euroopa muusika vaatluskeskus, mis koguks ja analüüsiks liikmesriikide andmeid ning annaks teavet muusikaturgude kohta ELis, ning palub analüüsida muusikasektorit ja eelkõige muusika voogedastuse turgu mõjutavaid õiguslikke probleeme ning nendest aru anda;

20. palub komisjonil alustada sidusrühmade vahel struktureeritud dialoogi, et arutada muusika voogedastuse turgu mõjutavaid hetkeprobleeme ja teha koostööd sobivate lahenduste leidmiseks;

°

° °

21. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule ja komisjonile.

SELETUSKIRI

Digiülemineku kiirenemine meie ühiskondades tekitab traditsioonilistes sotsiaalsetes suhetes ebakõlasid ning muutuste kiiruse tõttu on nende tasandamine või korrigeerimine mõnikord keeruline. Tasakaalustamatus on mõjutanud kõiki turge ning mõnel juhul on see suurem ja mõnel juhul väiksem. Kultuurisektor ei ole selles suhtes mingi erand. Väärtusahelas on osalejate vahel tekkinud uut laadi tasakaal, sealhulgas esile kerkinud uued osalejad ja mõned osalejad praktiliselt kadunud, ning selle on tinginud järgmised asjaolud: internetis tarbimine (ja sellest tulenev internetipiraatluse probleem), ülemaailmselt kättesaadava loomingu tohutu kasv ning sellest tulenev suurem tarbimine ja konkurents, uute vahendite kasutamine loomeprotsessis, tehisintellekti kasutamise plahvatuslik kasv ning nn virtuaalsete maailmade või metaversumide esilekerkimine. On teada-tuntud, et kultuuri ökosüsteem on loomu poolest habras ja ebakindel. Kuna muutused on toimunud sellise kiirusega ning õigusmeetmed olnud ebapiisavad ja hilinenud, on arusaadav, et see ökosüsteem on räsida saanud ja sellel on keerulisem kohaneda uue reaalsusega eelkõige artistide ja loovisikute tingimuste, aga ka kogu väärtusahela osas.

Muusika on kahtlemata üks neid kultuuri allsüsteeme, kus muutus on olnud kõige tuntavam. Kõigest mõne aastaga on vinüülplaatidelt või CDdelt üle mindud massitarbimisele internetis. Tänapäeval tarbib üldsus muusikat voogedastuse kaudu veebiplatvormidel, mis tegutsevad kogu maailmas ja võimaldavad juurdepääsu miljonitele muusikapaladele (kuni 300 miljonile teosele). Isegi raadiomuusika mudel on hetkel langustrendis. Kunagi varem ei ole maailmas nii palju muusikat tarbitud ning kunagi varem pole olnud nii ulatuslikku juurdepääsu lõpmatule hulgale artistidele, stiilidele ja vormidele. Kunagi varem ei ole muusikatööstuses liikunud nii palju raha. Kuid see olukord on iseenesest paradoksaalne: kunagi varem ei ole loovisikute ja esitajate olukord olnud nii ebakindel, kui välja arvata käputäis väga edukaid artiste, ning kunagi varem pole tarbitud nii vähe muusikastiile kui praegu.

Oleme hetkel tunnistajaks muusikakogemuse äärmuslikule kommertsialiseerumisele, kus vähem populaarsetel muusikastiilidel on järjest keerulisem kuulajateni jõuda, sama võib täheldada vähese kõnelejate arvuga keelte puhul, mille puhul selles keeles muusika tarbimine väheneb isegi koduriigis. Suure ülemaailmse muusika veebituru tekkimine on toonud kaasa üha ühetaolisema muusikavaliku, mida kinnistavad väljapakutud palade valikud ja algoritmid, mis muudavad kuulajate muusikamaitse üha sarnasemaks.

Vähem tuntud või eksperimentaalseid stiile viljelevatel autoritel või esitajatel on raske suurt muusikavalikut pakkuvatel platvormidel nähtavust saavutada. Väljapakutud peamiste palade valikust välja jäämine või nende platvormide avalehel mittekajastumine tähendab praktiliselt varjusurma. Isegi raadiojaamadel ei ole enam suurt mõjuvõimu uute nimede turule toomiseks, ainsad alternatiivid on muud suhtlusvõrgustikud, mis muudavad kunstikogemuse veelgi vaesemaks.

Vajadus kajastuda väljapakutud palade valikus on viinud selliste tavadeni nagu *payola*-skeemid, mille puhul autorid on nõus väiksemate tasudega, et olla paremini nähtavad. Sellel taval on kahtlemata kahetsusväärsed tagajärjed, seda enam, et tulu, mida loojad ja esitajad saavad oma teoste voogedastusel tarbimise eest makstavatest litsentsitasudest, on naeruväärselt väike. Artistid, kelle muusikateoseid kuulatakse aastas sadu tuhandeid kordi, ei

suuda sellest rahaliselt ära elada ning peavad otsima lisasissetulekuallikaid, andes kontserte ja tunde või leides äraelamiseks muid viise. Nii see edasi kesta ei saa.

Muusikasektori väärtusahelat tuleb põhjalikult analüüsida, et teha kindlaks, kus tasakaalustamatus täpselt esineb, ning võtta parandusmeetmeid kas õiguslike vahendite ja/või heade tavade tegevusjuhise abil. Analüüsimisel ei tohiks end lasta kanda eelarvamustest, müütidest või mõnede muusikaturu osalejate demoniseerimisest. Kõigil osalejatel on vajalik roll ja igal juhul vajavad kõik tasakaalustatud meetmeid, et tagada kestlikkus ning uute artistide ja muusikavalikute esilekerkimine.

Euroopa Liidu tunnuslause on „Ühinenud mitmekesisuses“. Seda asutamislepingu preambulis kajastuvat lauset võib põhimõtteliselt tõlgendada kahte moodi – nii tähelepaneku kui ka kohustusena:

– kultuur on tsivilisatsiooni häll. Euroopa Liit ilma selle osiseks olevate ühiskondade kultuurita oleks ilma hingeta tühipaljas kest;

– liidu kohus on tagada mitmekesisus, ilma selleta kaotab projekt mõtte. Ainult keelelise ja etnograafilise mitmekesisuse kaitsmisest ei piisa, vaid kaitsta tuleb ka meie ühiskondade väga rikkaliku loomepärandit.

ELi tunnuslause kahesugusest tõlgendamisest lähtuvalt on Euroopa Liit mitmel korral võtnud vastu õigusnorme kultuuripärandi ning artistide ja loovisikute õiguste kaitseks nii füüsiliselt kui ka digitaalselt. Nüüd on vaja võtta meetmeid, et tagada muusika loomesektori kestlikkus ja võimaldada luua mitte ainult vaimset, vaid ka majanduslikku rikkust. Käesolevat raportit tuleb käsitada Euroopa Parlamendi kultuurikomisjonis välja töötatud soovitusena, millega kultuurikomisjon andis endal lasuvat vastutust silmas pidades teemakäsitlusse oma panuse. Käesolev hoolikalt läbimõeldud tekst valmis koostöös asjaomase sektoriga ning eesmärk oli teha kindlaks turu talitlushäired ja pakkuda neile lahendusi.

„Elu ilma muusikata oleks viga, kannatus, pagendus“, ütles Nietzsche. Küllap mõtles Nietzsche selle all seda, et muusika on tõenäoliselt kõige metafüüsilisem, seletamatum ja hoomamatum kunstikogemus, mida inimene on üldse võimeline kogema ning et selles on oma võlu ja lummus. Peame tegema kõik endast oleneva, et see lummus Euroopast ei kaoks.